

Een bouwhistorische opname van Visserstraat 12, Breda

J. Kamphuis

Inleiding

Tijdens een bouwhistorische opname wordt een gebouw in tekeningen, schetsen en foto's gedocumenteerd. Door middel van licht destructief onderzoek wordt er soms letterlijk achter het behang gekeken. Dit leidt tot een reconstructie van de bouwgeschiedenis van het object, met gebruikmaking van direct beschikbare afbeeldingen, tekeningen, literatuur en eventueel archiefmateriaal. Het door de bouwhistoricus te leveren produkt is een rapport met daarin een beschrijving van het pand en een reconstructie van de bouwgeschiedenis. Uiteraard is het rapport voorzien van verhelderende tekeningen, schetsen en foto's. Tevens bevat het rapport een advies over de planvorming of een toetsing van het bouwplan. Het rapport kan dienen als basis voor een kleine publicatie.

Als voorbeeld van een bouwhistorische opname kan het pand Visserstraat 12 te Breda gelden. Bij dit object komt de stapsgewijze aanpak van het bouwhistorisch onderzoek naar voren: tijdens een inventarisatie van de gehele straat, waarbij een kortstondig bezoek aan het hier besproken pand gebracht is, bleek het gebouw een buitengewoon interessante 15de-eeuwse kern te hebben. Nadat dit signaal was afgegeven volgde een uitvoerige bouwhistorische opname, die meerdere werkdagen in beslag nam. De opname resulteerde in een rapport en een advies. Deze aanpak heeft geleid tot het behoud van veel bouwhistorische waarden.

Het begon, zoals hiervoor geschreven, met een inventarisatie. Door het gemeentebestuur van Breda zijn in het voorjaar van 1993 maatregelen genomen om horecagelegenheden te concentreren in de Visserstraat. De enigszins vervallen straat zou middels gerichte subsidies weer enige allure moeten krijgen. Dit project heeft dan ook de naam 'Een Visserstraat met Flair' gekregen.

In het kader van dit project is door Kamphuis, *Bureau voor Bouwhistorie* in september 1993 in opdracht van de gemeente Breda een inventarisatie verricht naar de monumentale waarden van alle panden van de Visserstraat. Doel van deze inventarisatie was het vastleggen van de monumentale waarden, opdat bij mogelijke functieveranderingen de voor de monumentale beleving van de gebouwen waardevolle bouwelementen en wetenschappelijke gegevens over de bouwgeschiedenis bij de herinrichting niet nodeloos verloren hoefde

te gaan omdat ze niet bekend zouden zijn. Het rapport 'Bouwhistorische waardebeoordeling Visserstraat te Breda' verscheen in september 1993 als deel 14 in de serie *Archeologie en Bouwhistorie, interne rapporten van de Gemeente Breda*. Ter illustratie wordt deze inventarisatie hier samengevat in een kaartje, waarop duidelijk is aangegeven, waar men behoedzaam met monumentale waarden moet omgaan (afb. 1).

Het bezochte pand Visserstraat 12 stond niet als rijks- of gemeentelijk monument geregistreerd (afb. 2). Niettemin bleek bij de inventarisatie, dat er sprake is van een belangrijke laat 15de-eeuwse draagstructuur van twee gestapelde houten portalen en een kelder met natuurstenen kolommen. Voor de gemeente Breda waren deze ontdekkingen aanleiding een bouwhistorische opname (qua diepgang grenzend aan een beperkt bouwhistorisch onderzoek) te laten verrichten, aangevuld met dendrochronologische dateringen. Het rapport van deze opname verscheen in januari 1995 als deel 20 in de serie *Archeologie en Bouwhistorie, interne rapporten van de Gemeente Breda*.

Beschrijving kelders

Het pand bevat boven een souterrain twee bouwlagen met zolder. Alleen het zuidelijke gedeelte, met een lengte van circa 7 meter, van het thans 12 meter brede perceel was oorspronkelijk bebouwd. Dit zuidelijke gedeelte is blijkens onder andere de hoekverdraaiingen in de plattegrond opgebouwd uit drie segmenten. Vooral in de kelderplattegrond en de begane grondplattegrond komt dit goed tot uiting. De meest oostelijke kelder heeft twee gekoppelde tongewelven, die achteraf zijn toegevoegd. De muren waren oorspronkelijk in het lood gemetseld. In de zuidelijke muur bevindt zich een kaarsnis. Toen men de gewelven heeft aangebracht, heeft men de kaarsnis niet dichtgemetseld: kennelijk wilde men de nis blijven gebruiken. Het gewelf begint pas 51 cm oostelijk van de nis.

Tussen de beide gewelven worden drie gordelbogen gedragen door twee natuurstenen (Gorbertange?) kolommen, die qua detaillering 15de-eeuws zijn. Van de beide gewelven zijn tegenwoordig alleen de aanzetten bewaard gebleven. Dit is het gevolg van het feit dat het vloerniveau van de begane grond in het verleden circa 75 cm is verlaagd, waarbij in de kelder troggewelfjes op ijzeren balken zijn aangebracht. Ver-

- monumentaal pand
- vermoedelijk monumentaal pand (interieur niet bezocht)
- niet of nauwelijks monumentaal pand of perceel

Afb. 1. Kadastrale kaart van de Visserstraat te Breda. Op dit kaartje is aangegeven welke panden monumentale waarden achter de voorgevel bevatten (de voorgevels zelf kunnen wel degelijk beeldbepalend of -ondersteunend zijn) (kadastrale kaart, detail van sectie A, opgenomen mei 1983. Herkomst: gemeentearchief Breda).

moedelijk is dit in 1884 gebeurd. Blijkens een tekening in het archief van Bouw- en Woningtoezicht werd er toen een nieuwe voorgevel voor het gebouw geplaatst.

De kelder heeft twee lichtopeningen in de oostmuur. De lichtopeningen zijn verlengd toen aan de achterzijde een veranda werd toegevoegd. In de noordmuur bevinden zich twee bouwnaden, die op een oorspronkelijke toegang wijzen. Deze toegang zal dicht zijn gezet, toen de voorganger van het huidige trappenhuis werd geplaatst. Met dit trappenhuis werd

immers ook de noordoostelijke kamer aan het huis toegevoegd. Deze trap blokkeert de trap naar de oorspronkelijke ingang.

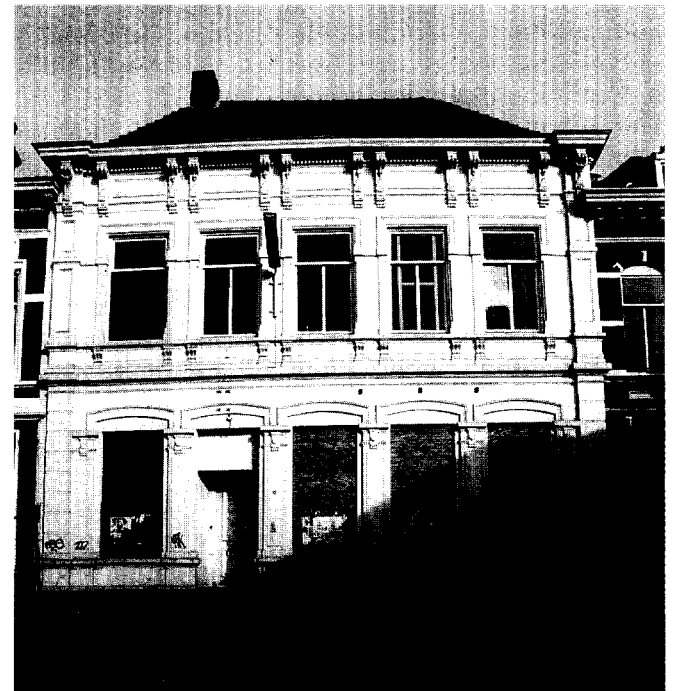
Het huidige vloerniveau van de kelder is niet oorspronkelijk, want de sokkel van een van de natuurstenen kolommen bevindt zich circa 35 cm onder de huidige vloer. De oorspronkelijke vloer zal lager liggen.

Ten westen van de beide gekoppelde gewelven ligt een kelder met daarnaast een doorgangsruimte. De huidige tusenmuur sluit aan beide zijden koud aan: oorspronkelijk was het dus één ruimte. Het gewelf van de zuidelijke ruimte (kruin noord-zuid) is pas later toegevoegd, want de raaplaag (onderlaag stuc) loopt achter het gewelf door. Het gewelf is vermoedelijk in 1884 verwijderd: ook hier resteren er alleen de aanzetten van. De gang heeft thans een zoldering van troggewelfjes op ijzeren balken. Hier zijn er geen aanwijzingen voor de voormalige aanwezigheid van een gewelf.

De beide kelderruimten aan de straat hebben eveneens een zoldering van troggewelfjes op ijzeren balken, vermoedelijk daterend uit 1884. Ook hier zijn er geen aanwijzingen voor gewelven. De fasering tussen de kelders onderling is nog niet vastgesteld.

Beschrijving begane grond

Aan het onregelmatig verloop van de zuidelijke muur is af te leiden dat de driedeling, die in het souterrain reeds geconstateerd werd, ook hier aanwezig is.

Afb. 2. Voorgevel van het pand Visserstraat 12; het pand heeft geruime tijd leeg gestaan en was toen dichtgetimmerd (foto auteur).

Het oorspronkelijke loopniveau is niet aan de muren af te lezen, maar zal gezien de verwijderde gewelven circa 75 cm hoger hebben gelegen.

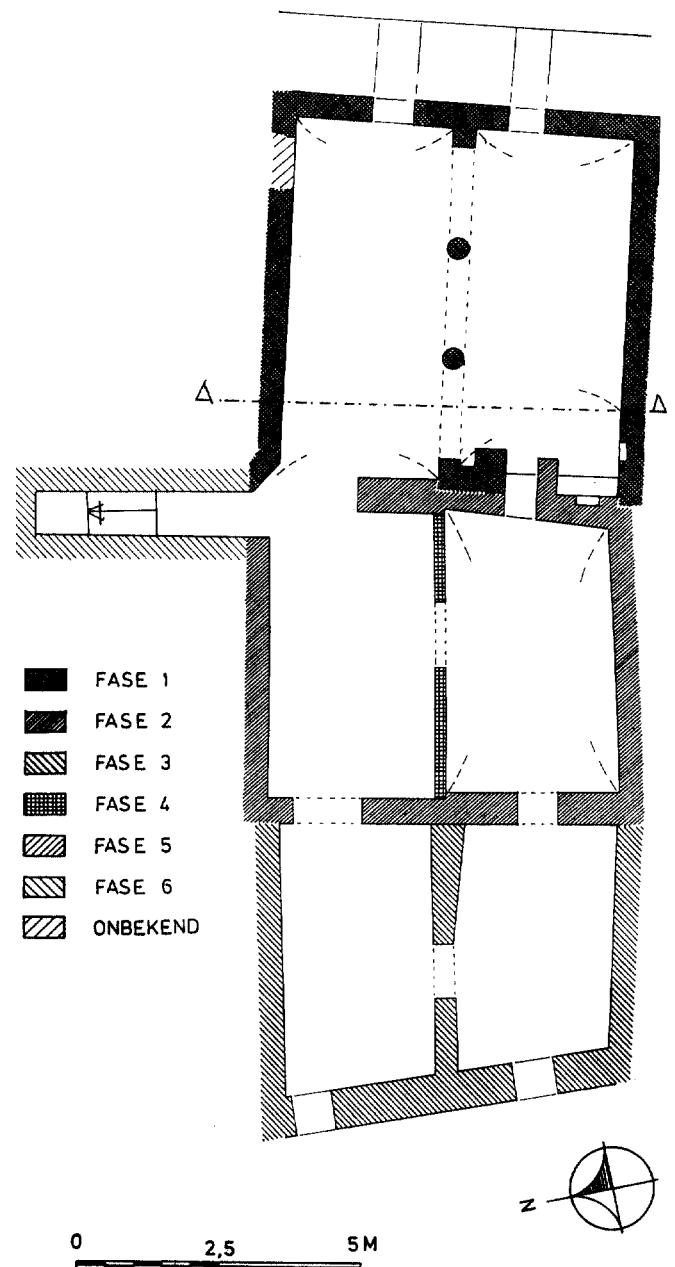
De balklaag bestond uit moer- en kinderbinten op muurstijlen. Deze muurstijlen zijn, inclusief de korbelen, verwijderd. Wel resteren de sleutelstukken met een peerkraalornament. De sleutelstukken van de meest oostelijke kamer zijn rijker afgewerkt dan de sleutelstukken van de middelste kamer: zij hebben rozetten op de vellingkanten en een tandlijst. De moerbint van de meest westelijke kamer heeft zijn sleutelstukken verloren. De kinderbinten zijn op de moerbinten gelegd en ertussen zijn kopschotjes geplaatst. De kopschotjes van de oostelijke en middelste kamer zijn gemaakt van spreidseel (gekloofd, dun eikehout). De meest westelijke kamer heeft kopschotjes van bijgestoken plakjes. Ook op de kinderbintjes ligt spreidseel, en wel om stofdoorslag te voorkomen. Dit spreidseel is onlangs verwijderd. De kinderbinten zijn $9\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{2}/11$ cm met een hart-op-hart maat van $28\frac{1}{2}$ cm. De moerbinten zijn 34 cm hoog en 28 cm breed. In de zuidgevel zijn in het oostelijke (oudste) deel twee dichtgemetselde zandstenen bolkozijnen aangetroffen. De kozijnen zijn verschillend gedetailleerd en zijn achteraf in het reeds bestaande muurwerk aangebracht. Zij zijn kennelijk aangebracht toen de vloer verhoogd werd, want zij sluiten precies aan tegen de onderkant van de kinderbinten. Waar oorspronkelijk twee tussenmuren stonden, zijn twee zware grenen balken geplaatst.

Beschrijving eerste verdieping

Er is nog geen goed inzicht in de oorspronkelijke indeling van de eerste verdieping. Het lijkt erop dat de indeling van de begane grond gevolgd werd. In de zuidoost kamer bevindt zich in de zuidelijke muur een muurnis, die als kaarsnis kan worden aangemerkt. Indien deze nis daadwerkelijk een kaarsnis is geweest, dan is het huidige vloerniveau niet het oorspronkelijke. De nis bevindt zich op circa 40 cm boven de huidige vloer. Omdat een kaarsnis gemiddeld 1,30 meter boven een loopvlak wordt aangebracht, zou het vloerniveau van de eerste verdieping dus 90 cm lager gezocht moeten worden.

De balklaag van de zolderverdieping is net als die van de eerste verdieping opgebouwd uit moer- en kinderbinten. De moerbinten hebben oorspronkelijk op muurstijlen gerust. De sparingsen voor die verdwenen muurstijlen zijn in de zuidelijke muur 30×7 cm. Op de moerbalk tekent zich op 1,20 meter uit de zuidmuur de plaats van het sleutelstuk af. Tevens is het pengat voor het korbeel zichtbaar. Aan de noordwand is tussen 1,10 meter en 1,20 meter uit de huidige muur het bouwspoor van een (gang)wand zichtbaar. Van de oostelijke kamer is de oorspronkelijke noordelijke muur verdwenen. Pal naast deze verdwenen muur is (vermoedelijk in 1884) een nieuwe muur geplaatst. Daarbij zijn de beide moerbalken echter niet ingekort. Zij steken aan de noordzijde circa 20 cm uit, omdat daar de krommers van de kapconstructie op staan.

De westelijke muur van de zuidoost kamer is een latere

Afb. 3. Schematische kelderplattegrond van Visserstraat 12. De eerste fase van het complex bestaat uit een bijna vierkant gebouw, dat in de kelder twee gekoppelde tongewelven bevatte. De gordelbogen tussen de beide tongewelven werd gedragen door ronde natuurstenen zuiltjes (tekening Bureau Kamphuis: H. Götz).

toevoeging. Deze muur gaat in verband de hoek om naar de tussenkamer. Hierachter bevindt zich de oude muur, waar (vermoedelijk) een muurstijlsleuf is uitgespaard. De westwand van de tussenkamer is een kastenwand. Strijkend langs deze kastenwand bevindt zich een moerbint met sleutelstuk.

Afb. 4. Het herstelde moer- en kinderbintenplafond. Helaas is op een onbewaakte moment het 'spreidseel' vastgeschroefd op de kinderbinten, voordat de kopschotjes tussen de moerbinten waren geplaatst. De aftimmerplank langs de moerbint is daar de stille getuigenis van (foto auteur).

De zuidelijke muur is oorspronkelijk en bevat stenen met een formaat van $18\frac{1}{2}$ - $20 \times 8\frac{1}{2}$ - $9 \times 4\frac{1}{2}$ - 5 cm, 10 lagen = 63 centimeter hoog.

In de oostelijke tussenkamer bevindt zich een 18de-eeuws venster. Het vaste bovenlicht heeft een roedenindelig van 5×2 ruiten; het schuivende onderraam heeft 5×5 ruiten. Dit raam zal dichtgezet zijn, toen in 1897 het naastgelegen bouwblok Visserstraat 6-10 werd gebouwd.

Beschrijving zolder

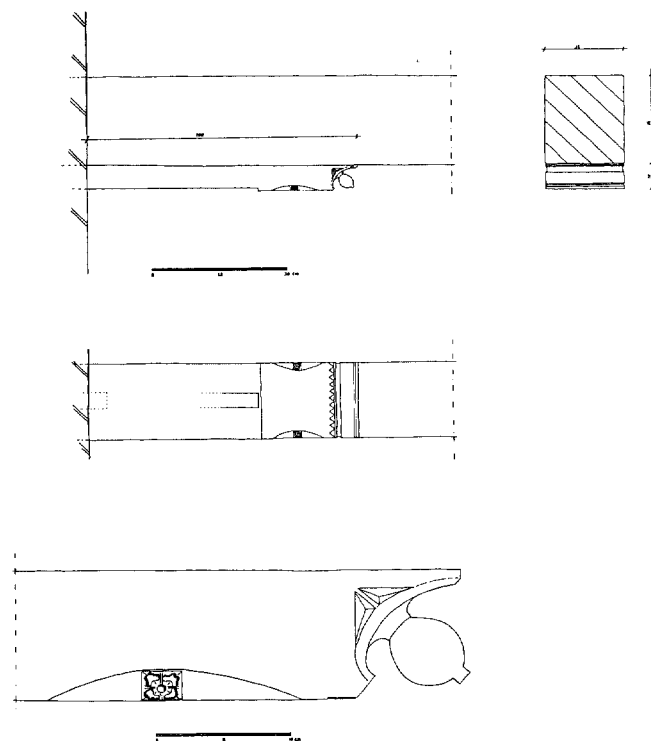
De zuidelijke zolder bevat 7 traveeën. De spanten hebben extreem kromme spantbenen. Op de spanten zijn geen telmerken aangetroffen, wel een aantal 'timmermansmerken'. De dekbalken zijn bij een latere wijziging van de kap iets ingekort. Bij deze wijziging is het bovenste juk verwijderd en vervangen door twee spruiten met een haanhout. Deze wijziging kan in de 18de eeuw hebben plaatsgevonden. De hellingshoek van het oorspronkelijke dak (circa 60°) is toen gereduceerd tot 47° voor het noordelijke dakschild en 42° voor het zuidelijke dakschild. Van de spanten is alleen het onderste juk van de twee oostelijke spanten nog geheel intact. De dekbalk van het tweede spant is echter aan de zuidzijde ingekort. Het derde spant, weer gerekend vanaf de oostzijde, ontbreekt. Hier heeft een muur (topgevel) de kapconstructie gedragen.

Het vierde spant heeft aan de noordzijde een nieuw spantbeen met een bredere oplegging gekregen. Deze extra voorziening was kennelijk nodig, omdat het spantbeen precies op een vensterkozijn staat. Aan de zuidzijde is de dekbalk ingekort. Het vijfde spant is geheel nieuw; vermoedelijk vervangt het een muur. De dekbalk van het zesde spant is aan de noordzijde ingekort. Tegen dit spant is een half spant geplaatst ten behoeve van het dakschild aan de straatzijde. Blij-

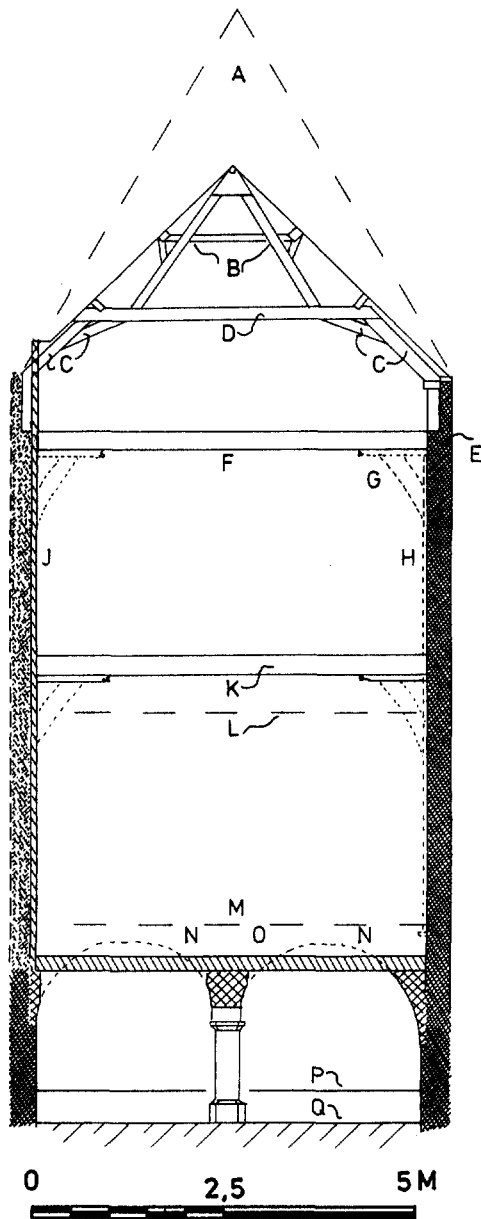
kens het doorlopen van de vlieringbalk was er oorspronkelijk een topgevel aan de straatzijde. Boven de noordwest kamer staat een spant zonder krommers, hetgeen betekent dat het waarschijnlijk jonger is dan de spanten boven het zuidelijke gedeelte. Ook tegen dit laatste spant is een half spant geplaatst, ditmaal ten behoeve van het noordelijke dakschild. De kap boven de noordoost kamer, bestaande uit twee spantjes, is van 1884. De balklaag is grotendeels oorspronkelijk. De kinderbintjes zijn echter hergebruikt. Deze kinderbintjes waren van kopschotjes voorzien. De balklaag van de tussenkamer is plaatselijk verstijfd met extra kinderbinten, welke geschilderde ornamenten bezitten.

Bouwgeschiedenis

Uit archiefgegevens blijkt dat het huis al in het begin van de 15de eeuw werd bewoond. Dit zou betrekking kunnen hebben op het zuidoostelijke bouwvolume; het baksteenformaat van de zuidgevel is 20 - 21×10 - $10\frac{1}{2} \times 5$ cm, 10 lagen = 65 cm. In de kelder komt (eveneens aan de zuidzijde) vrijwel hetzelfde formaat voor: $20 \times 20\frac{1}{2} \times 10 \times 4\frac{1}{2}$ cm. Nadien is de huidige middelste kelder toegevoegd. Wellicht werden in een derde fase de twee kelders aan de straatzijde aangelegd. Het is opvallend dat deze driedeling zowel op de kelderplattengrond als op de begane grondplattegrond is af te lezen. Zo-

Afb. 5. Sleutelstuk met rozet in het meest oostelijke deel van het pand. De sleutelstukken in dit gedeelte zijn rijker gesneden dan in de rest van het huis: de vellingkanten hebben een rozet en aan de onderzijde hebben zij een zig-zaglijst (opmeting Bureau Kamphuis: H. Götz)

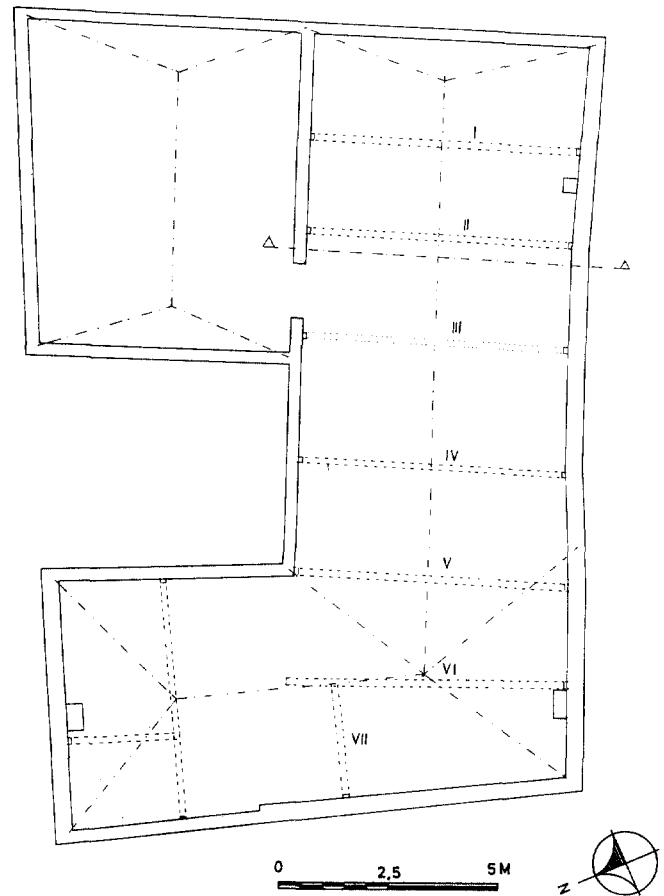

Afb. 6. Dwarsdoorsnede over het oostelijke deel van de zuidvleugel, gezien naar het oosten.
 A. de oorspronkelijke kapvorm; B. het in vermoedelijk de 18de eeuw aangebrachte bovenste gedeelte van de kap; C. de authentieke krommers met korbelen uit ca 1495; D. de eveneens authentieke dekbalk (is aangepast voor de helling van circa 45°); E. de vroeg 15de-eeuwse buitenmuur; F. de moerbalk uit circa 1495; G. het verwijderde sleutelstuk met korbeel. H. de verwijderde muurstijl; I. was tot 1884 de vroeg 15de-eeuwse zijmuur aanwezig; J. de vervanger uit 1884 van I; K. de moerbalk uit circa 1495 met sleutelstukken met rozetten; L. is het niveau van de eerste verdieping vóór de stadsbrand van 1490; M. is het looppniveau van de begane grond ná circa 1495, na het achteraf inbrengen van de gewelven N; N. de gewelven; O. de huidige vloer; P. het huidige loopvlak in de kelder; Q. het oorspronkelijke looppniveau (schematische opmeting Bureau Kamphuis: H. Götz).

wel in de kelder als op de begane grond blijken de zuidelijke muren namelijk niet in één rooilijn te liggen. Het is dus verleidelijk om te veronderstellen dat in de 14de tot 15de eeuw het pand vanaf het achterterrein in drie fasen tot de straat is vergroot. Pas later is het terrein ten noorden van dit bouwblok bebouwd.

In het oudste bouwblok blijkt het vloerniveau van de eerste verdieping te zijn gewijzigd. Op ongeveer 40 cm boven de huidige vloer bevindt zich een kaarsnis. Een laag geplaatste kaarsnis geeft aan dat de oorspronkelijke vloer circa 90 centimeter lager lag. Tot nu toe zijn de muren nog niet ontleisterd, dus de sparingsen voor de balkkoppelen zijn nog niet aangetroffen.

Dit leidt tot de volgende hypothese: na de stadsbrand van 1490 blijven de muren tenminste tot de eerste verdieping behouden. De nieuwe balklaag van de eerste verdieping wordt circa 90 cm hoger aangebracht dan vóór de brand. De verhoging van de vloer is kennelijk noodzakelijk, omdat de kelder

Afb. 7 Plattegrond van de zolderverdieping. Spanten I, II, IV & VI zijn van circa 1495. Spanten III en V ontbreken: oorspronkelijk werden op deze plaats de vlieringen gedragen door brandmuren. Spant VII is een half spant, dat werd aangebracht toen de topgevel aan de Visserstraat werd afgebroken (schematische opmeting Bureau Kamphuis: H. Götz).

Afb. 8. Opmeting bestaande toestand van de achtergevel in 1983. Het linker huis met het afgewolfde schilddak is het 15de-eeuwse huis. Het rechtergedeelte is in de 19de eeuw ontstaan. Men was voornemens de zakgoot tussen de beide panden te elimineren door tussen de nokken een plat dak te maken (herkomst tekening: Archief van Bouw- en Woningtoezicht gemeente Breda).

van een gewelf wordt voorzien. Bij drie van de moerbalken van de eerste verdiepingvloer zijn sleutelstukken aangetroffen met een peervormige versiering, die heel goed eind 14de-eeuws/begin 15de-eeuws kan zijn. De balken zijn helaas niet dendrochronologisch te dateren: het aantal jaarringen is te beperkt. Opvallend is dat de twee meest oostelijke balken fraaiër gedetailleerd zijn dan de overige: zij hebben sleutelstukken met een rozet op de vellingkant en een tandlijst. Deze balklaag rustte op muurstijlen en korbelen die in de loop der tijd zijn verdwenen.

Ook de balklaag van de zoldervloer was samengesteld uit muurstijlen, korbelen en moerbinten. In feite is na de stadsbrand van 1490 een houtskelet gebouwd. De muren waren niet primair dragend uitgevoerd, maar waren meer een scheiding tussen binnen en buiten. Tevens gaven de schijven metselwerk tussen de muurstijlen enige stijfheid aan de constructie.

Bij een houtskeletbouw is het voldoende als de muren halfsteens zijn uitgevoerd. Omdat de bouwmuren van Visserstraat 12 steens tot anderhalf steens dik zijn, mag gesproken worden van een overgangstype of een pseudo-houtskeletbouw. Vooralsnog is Visserstraat 12 het enige huis in Breda dat aantoonbaar een houtskeletbouw heeft gehad.

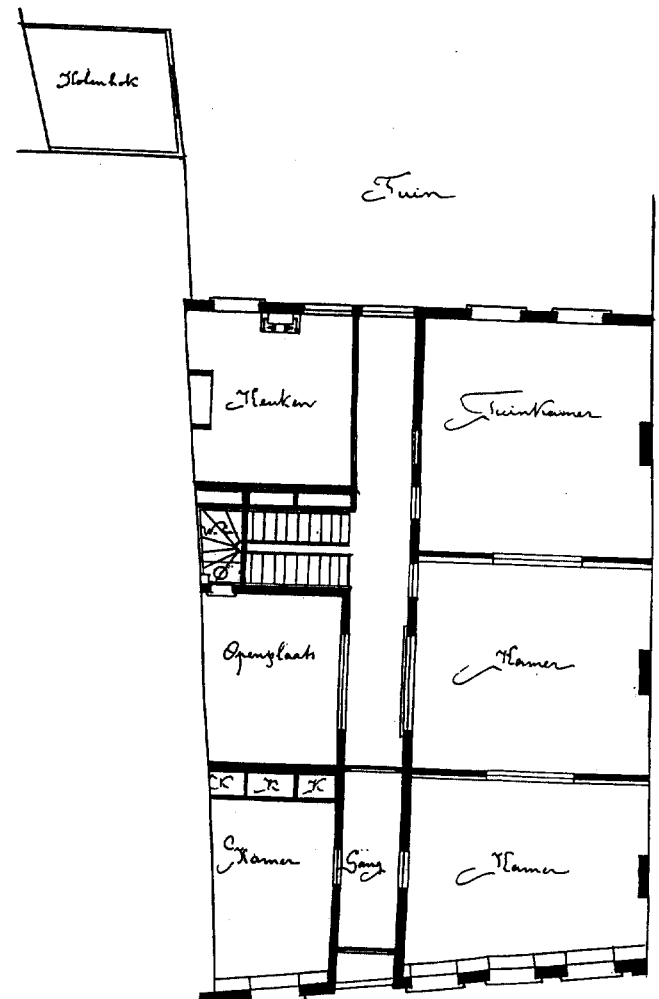
In de zuidgevel zijn in het oostelijke (oudste) deel twee dichtgemetselde zandstenen bolkozijnen aangetroffen. De kozijnen zijn verschillend gedetailleerd en zijn achteraf in het

reeds bestaande muurwerk aangebracht. Kennelijk is dit gebeurd toen de vloer verhoogd werd, want zij sluiten precies aan tegen de onderkant van de kinderbinten.

Na deze herbouw is aan de noordzijde langs de straat een kamer bijgebouwd. De bouwnaad ervan is nog steeds waarneembaar.

Op de begane grond zal een steeg het achterterrein hebben ontsloten. Op dit achterterrein stond bebouwing, blijkens de kadastrale minuut uit 1826. In 1884 werd een plan voor een nieuwe voorgevel goedgekeurd. Vermoedelijk werd toen ook de huidige gang aangelegd. Daarbij werd de noordelijke muur van het oudste deel afgebroken. Iets zuidelijker dan deze muur werd een nieuwe muur opgemetseld.

Ook de bebouwing op de noord-oosthoek werd vernieuwd. Hier kwam de keuken. Daar werd ook een nieuw trappenhuis gerealiseerd. De tussenkamer kreeg licht vanuit de binnenplaats via twee gorte portalen in de gang. De drie kamers aan de zuidzijde kregen rijke stucplafonds. Het vloerniveau van

Afb. 9. Plattegrond begane grond, de bestaande toestand in 1909 (herkomst: Gemeentearchief Breda).

de begane grond werd verlaagd. Daarvoor werden de kelder-gewelven uitgedroogd.

Wanneer de hellingshoek van de kap van circa 60° is gereduceerd tot 45° is niet bekend. Gezien de omvang van de werkzaamheden in 1884 wordt daarvoor voorlopig dit jaartal aangehouden. De trap die op de opmeting van 1909 staat, is anders dan de huidige. Kennelijk is de trap sinds 1909 nog een keer gewijzigd. Tenslotte werd in 1969 een café-bar op de begane grond en een woning op de eerste verdieping ingericht.

Huidige situatie

In het voorjaar van 1995 werd op de begane grond een grand-café ingericht. Met het bouwhistorisch rapport als basis werden – in plaats van het aanbrengen van een standaard verlaagd plafond – de 15de eeuwse moer- en kinderbalken door de exploitant hersteld (afb. 4). Ook de sleutelstukken met rozetten kwamen weer in het zicht (afb. 5).

Omdat er geen verlaagd plafond werd toegepast, ontstonden grote technische problemen: volgens het nieuwe bouwbesluit moeten horecapanden aan zware geluidsisolatiënormen voldoen. Deze norm was niet haalbaar zonder extra voorzieningen. Ook kon de oude balklaag niet aan de huidige eisen van brandwerendheid voldoen. Dankzij de enthousiaste inzet en het improvisatietalent van alle betrokkenen kon toch een

voor iedereen bevredigende oplossing worden gevonden. Daarnaast heeft de gemeente Breda de restauratie van de balklaag met een subsidie gesteund. Niet alleen het behoud van de balklaag was daarvoor de achterliggende gedachte, maar ook het geven van een voorbeeld, hoe men een hedendaagse functie in een historisch pand kan realiseren.

De 15de-eeuwse kap had dakvlakken met een helling van circa 60°. In de 18de eeuw is de hellingshoek (met behoud van de authentieke balken) gereduceerd tot 45° (afb. 6). Het pand bestaat in wezen uit een U-vormig gebouw (afb. 7). Men was van plan om de twee kappen door één nieuwe kapconstructie in staal te vervangen (afb. 8). Echter, omdat de eigenaar overtuigd raakte van het unieke karakter van het dubbelpand en het belang van het behoud van de authentieke kap, is afgezien van dit (overigens al goedgekeurde) plan. De eigenaar volstond met reparatie van de oude kap; de 500 jaar oude balken, het oude kapplan en gevelbeeld bleef behouden.

Hoewel op detailniveau zeker op- en aanmerkingen zijn te maken op de bouwwerkzaamheden, mag zonder meer worden gesteld, dat door het tijdig signaleren van monumentale waarden, het verrichten van een bouwhistorische opname en vervolgens in goed overleg met eigenaar, exploitant en ambtenaren van de gemeente de restauratie van Visserstraat 12 tot een voorbeeldig resultaat heeft geleid. Moge dit voorbeeld navolging vinden!